

Innst. S. nr. 227

(2004-2005)

Innstilling til Stortinget fra energi- og miljøkomiteen

St.meld. nr. 16 (2004-2005)

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Leve med kulturminner

Til Stortinget

SAMMENDRAG

Miljøverndepartementet viser til forrige stortingsmelding om kulturminnepolitikken, jf. St.meld. nr. 39 (1986-1987) Bygnings- og fornminnevernet, som la grunnlag for en desentralisert kulturminneforvaltning på regionalt nivå i fylkeskommunen. Dette har ført til en sterkere regional og lokal forankring av kulturminnepolitikken, blant annet gjennom nærmere kobling til kommunenes arealplanlegging og det øvrige kulturarbeidet, herunder museene. Videre ble det etablert en egen samisk kulturminneforvaltning i 1994.

I St.meld. nr. 58 (1996-1997) Miljøvernpolitikk for en bærekraftig utvikling - Dugnad for framtida, ble kulturminnefeltet utførlig presentert som ledd i en samlet miljøpolitikk. Kulturminnenes betydning for utviklingen av bærekraftige lokalsamfunn ble sterkt framhevet.

Det vises videre til NOU 2002:1, "Fortid former framtid - Utdragninger i en ny kulturminnepolitikk", hvor Kulturminneutvalget la fram vurderinger og formuleringer av verdigrunnlag, mål og strategier for en fornyet kulturminnepolitikk. Utredningen følger som vedlegg til denne stortingsmeldingen.

Målene i Regjeringens kulturminnepolitikk

Regjeringen foreslår i meldingen en tiltakspakke som skal gjelde fram mot 2020, og som skal sikre at mangfoldet av viktige kulturminner og kulturmiljøer ikke går tapt, og at potensialet kulturarven representerer blir tatt mer aktivt i bruk.

Regjeringen vil sikre kulturminnene med utgangspunkt i kravene som følger av lover og konvensjoner,

og har som mål å øke de samlede årlige tilskuddene til fredete kulturminner i privat eie med i gjennomsnitt 175 mill. kroner utover dagens budsjett. Satsingen vil omfatte midler til å sikre, sette i stand og vedlikeholde fredete og fredningsverdige kulturminner og kulturmiljøer, og til å sørge for at staten i større grad enn i dag dekker utgifter til arkeologiske arbeider ved gjennomføring av mindre private tiltak. Regjeringen vil i tillegg etablere et eget program for verdiskaping med grunnlag i kulturminner og kulturmiljøer. Programmet skal ha en økonomisk ramme som gir en målbar og merkbar effekt på verdiskaping.

Regjeringens mål for kulturminnepolitikken er at:

- mangfoldet av kulturminner og kulturmiljøer skal tas vare på som bruksressurser og grunnlag for kunnskap, opplevelse og verdiskaping
- et representativt utvalg av kulturminner og kulturmiljøer som dokumenterer geografisk, sosial, etnisk, næringsmessig og tidsmessig bredde, skal gis varig vern gjennom fredning.

Regjeringen vil sikre kulturminner og kulturmiljøer og ivareta statens forpliktelser ved å:

- unngå uopprettelige tap av særlig verdifulle kulturminner og kulturmiljøer
- gi private eiere av kulturminner bedre rammebetingelser
- sørge for at staten går foran som et godt eksempel i forvaltningen av sine egne kulturhistoriske eiendommer
- legge til rette for at mangfoldet av kulturminner og kulturmiljøer skal stå sentralt i utviklingen av levende lokalsamfunn og som grunnlag for verdiskaping
- styrke kunnskapsgrunnlaget gjennom forbedret stedfestet informasjon om kulturminner og bidra til at kunnskap og opplevelse knyttet til kulturminner og kulturmiljøer skal være tilgjengelig for alle. Museene har en viktig rolle her.

- styrke det offentliges rolle som pådriver i forvaltningen av kulturminneverdiene
- styrke samarbeidet med de frivillige organisasjonene
- påse at Norge gjennom internasjonalt samarbeid og i utviklingssamarbeid bidrar til å fremme kulturelt mangfold, blant annet ved å støtte lokale krefters arbeid med å bevare sin kulturarv.

Regjeringen vil opprettholde ambisjonene som ligger i de eksisterende nasjonale målene på kulturminneområdet, jf. St.meld. nr. 8 (1999-2000) om regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand, men Regjeringen foreslår i meldingen å forskyve tidspunktet for når målene skal nås til 2020. Målene og handlingsplanen følger opp kravene i kulturminneloven og de internasjonale konvensjonene Norge har forpliktet seg i forhold til, og som er omtalt i meldingen.

Dagens nasjonale mål for kulturminnepolitikken og Regjeringens forslag til justeringer

	Målene fastsatt i 2000	Tilstanden i 2004	Forslag til nye mål
Strategisk mål	Mangfoldet av kulturminner og kulturmiljøer skal forvaltes og ivaretas som bruksressurser, og som grunnlag for opplevelse og videreutvikling av fysiske omgivelser. Et representativt utvalg av kulturminner og kulturmiljøer skal tas vare på i et langsiktig perspektiv som kunnskapsressurser og som grunnlag for opplevelse.	Ressursene blir ikke tatt godt nok i bruk, og mange kulturminner og kulturmiljøer går tapt.	Mangfoldet av kulturminner og kulturmiljøer skal forvaltes og tas vare på som bruksressurser og som grunnlag for kunnskap, opplevelse og verdiskaping. Et representativt utvalg av kulturminner og kulturmiljøer skal tas vare på i et langsiktig perspektiv.
Nasjonalt resultatmål 1	Det årlige tapet av kulturminner og kulturmiljøer som følge av fjerning, ødeleggelse eller forfall skal minimaliseres, og skal innen år 2008 ikke overstige 0,5 prosent årlig.	Rundt 0,7 prosent av verneverdige kulturminner og kulturmiljøer forsvinner årlig.	Det årlige tapet av verneverdige kulturminner og kulturmiljøer som følge av at de fjernes, ødelegges eller forfaller, skal minimaliseres. Innen 2020 skal tapet ikke overstige 0,5 prosent årlig.
Nasjonalt resultatmål 2	Det representative utvalget av kulturminner og kulturmiljøer skal bevares i en tilstand som svarer til 1998-nivå, og fredete bygninger og anlegg skal ha ordinært vedlikeholdsnivå innen år 2010.	Situasjonen preges fortsatt av stort forfall, skader og ødeleggelse, jf. beskrivelser i kapittel 4.	Fredete og fredningsverdige kulturminner og kulturmiljøer skal være sikret og ha ordinært vedlikeholdsnivå innen 2020.
Nasjonalt resultatmål 3	Den geografiske, sosiale, etniske og tidsmessige bredden i varig vernede kulturminner og kulturmiljøer skal bedres, slik at svakt representerte og manglende hovedgrupper er representert med flere objekter innen 2004 (i forhold til 1998-nivået).	Det er behov for ny politikk, jf. kapittel 4.	Den geografiske, sosiale, etniske, næringsmessige og tidsmessige bredden i de varig vernete kulturminnene og kulturmiljøene skal bli bedre, og et representativt utvalg skal være fredet innen 2020.

Miljøverndepartementet har hovedansvaret for politikkutvikling og resultatoppfølging for kulturminnene og kulturmiljøene - og med Riksantikvaren som rådgivende og utøvende faginstans.

Regjeringen legger følgende ansvarsdeling til grunn for politikken:

- Hovedansvaret for å ta vare på fredete eller verneverdige kulturminner og kulturmiljøer ligger hos eierne.
- Offentlige virkemidler skal bidra til at eierne er i stand til å ta ansvaret for kulturminneverdiene som ligger på eiendommene deres. Virkemidlene skal også bidra til at de som har rettigheter til kultur-

minner og kulturmiljøer, både kan ta ansvar for og oppleve tilhørighet til dem. Slike virkemidler finnes på både sentralt, regionalt og lokal nivå.

Fornylse av fredningspolitikken og bedre rammebetingelser for private eiere

Meldingen gir en beskrivelse av tilstanden for viktige kategorier kulturminner og kulturmiljøer og av utfordringene forvaltningen, eierne og andre aktører står overfor i arbeidet med å sikre verdiene som ressurser for samfunnet.

Regjeringen vil gjennomføre tiltak som bygger opp om privat verneinnsats og sikrer at staten oppfyller forpliktelsene på en effektiv måte. Private og frivillige

skal få bedre rammevilkår gjennom økt økonomisk kompensasjon for utgifter til antikvarisk vedlikehold og arkeologisk arbeid, og til å sette i stand særlig viktige kulturminner som skal sikres et varig vern.

Staten skal dekke en større andel av merutgiftene i forbindelse med antikvarisk riktig sikring, vedlikehold og istandsetting av fredete kulturminner. Fredete hus og anlegg, stavkirker, ruiner, bergkunst, tekniske og industrielle kulturminner, fartøy og verdensarv, samt skjøtsel av arkeologiske kulturminner og brannsikring av tette trehusmiljøer, vil bli prioritert. I tillegg vil det bli gjennomført tiltak for å styrke samarbeidet mellom eierne og forvaltningen og for å skape større forutsigbarhet.

Staten skal også i større grad enn i dag kompensere for utgifter private har til arkeologiske arbeider i forbindelse med mindre private tiltak.

Eksisterende vedtaksfredninger vil bli gjennomgått med sikte på å klargjøre omfanget av og innholdet i fredningene. Dette er særlig viktig for de eldste vedtakene. Det skal utarbeides en overordnet fredningsstrategi for nye fredninger fram mot 2020. Strategien skal følges opp med landsdekkende verneplaner og fredningsprogrammer. Fredningspolitikken de nærmeste årene vil ha særlig oppmerksomhet på å sikre bygninger og miljøer som ligger tettere opp til vår egen tid. Perioden fra 1850 og fram til i dag, deler av kystkulturen og kulturminner knyttet til folkelige bevegelser og frivillige organisasjoner, er i for liten grad representert på fredningslisten.

Riksantikvaren har med utgangspunkt i forpliktelsene som følger av kulturminneloven, internasjonale forpliktelser og de nasjonale miljømålene, gjennomført en behovsanalyse som viser hvilke ressurser staten må sette inn. Analysen er presentert i meldingen. For å nå målene om å stanse forfallet og sikre en ordinær vedlikeholdssituasjon innen 2020, må statens årlige tilskudd til fredete kulturminner i privat eie økes med gjennomsnittlig 175 mill. kroner ut over dagens nivå. Det er i tillegg nødvendig med deltagelse og bidrag fra private eiere og andre berørte aktører.

Regjeringen vil:

- føre en tydeligere politikk når det gjelder fredning av bygninger og anlegg og gi private som eier fredete bygninger og anlegg bedre rammevilkår
- føre en tydeligere politikk når det gjelder forvaltning av arkeologiske kulturminner og sette opp mer forutsigbare kriterier for å tillate inngrep i automatisk fredete kulturminner
- øke kompensasjonen for utgifter til arkeologiske arbeider som følge av mindre private tiltak
- trappe opp de statlige tilskuddene til fredete kulturminner i privat eie og andre særlig prioriterte kulturminner.

Når det gjelder fredninger av bygninger og anlegg og nye rammevilkår for eierne vil Regjeringen gjennomføre følgende tiltak i samarbeid med kulturminneforvaltningen, lokale myndigheter og berørte eiere:

- Alle eksisterende vedtaksfredninger vil bli gjennomgått, blant annet for å klargjøre det enkelte kulturminnets tilstand og innholdet, omfanget og konsekvensene av fredningene.
- Påbegynte fredningssaker skal bli ferdig behandlet i løpet av en femårsperiode.
- Det vil bli utarbeidet en overordnet fredningsstrategi som legger rammer og kriterier for nye fredninger fram til 2020.
- Det vil bli utarbeidet landsdekkende verneplaner og fredningsprogrammer for å sikre en fredningsliste med større geografisk, sosial, etnisk, næringsmessig og tidsmessig bredde.
- Det vil bli lagt økt vekt på dialog og redusert saksbehandlingstid i fredningssaker.

Etterslep knyttet til å sette i stand og vedlikeholde kulturminner som skal sikres et varig vern, er anslått til ca. 154 mill. kroner i året ut over dagens nivå. Regjeringen har som mål å øke de årlige tilskuddene til sikring, istandsetting og vedlikehold av fredete og fredningsverdige kulturminner og kulturmiljøer med i gjennomsnitt 154 mill. kroner utover dagens budsjett. Den årlige oppfølgingen vil avhenge av budsjett situasjonen. Det mest optimale er at tilskuddene trappes opp til dette nivået i løpet av fire år.

Tilskudd vil bli forvaltet etter følgende overordnede strategi:

- Vedlikehold og mindre istandsettinger som stanser og forhindrer ytterligere forfall, skal prioriteres.
- Kulturminner som forfaller, skal sikres midlertidig for å redusere behovet for omfattende istandsetting på et senere tidspunkt.
- For å sikre en kostnadseffektiv gjennomføring skal det i startfasen av omfattende og sammensatte istandsettingstiltak foretas en streng prioritering.

Kulturhistoriske eiendommer i offentlig eie

Regjeringen vil føre en samlet politikk for statlig eierskap av statens kulturhistoriske eiendommer og sikre gode rutiner for forvaltningen av dem. Det skal utarbeides sektorvise landsverneplaner og gjennomføres fredninger for et utvalg av de viktigste kulturhistoriske eiendommene.

De eldste kirkene er viktige kulturminner, mange av dem er i dårlig stand og preget av mangelfullt vedlikehold. For de fredete og verneverdige kirkene har Riksantikvaren beregnet at etterslepet i vedlikeholdet utgjør noe over 3 mrd. kroner.

Den gjeldende lovgivningen legger det økonomiske ansvaret for bygging, drift og vedlikehold av kirkene og kirkegårdene på kommunene. Det foreslås ikke endringer i denne ansvarsdelingen, men staten vil ta et medansvar for å sette i stand kirker som er vernet etter kulturminneloven. Dette kan skje ved delfinansiering innenfor kulturminnefondet og vil være avhengig av den årlige budsjettbehandlingen.

Regjeringen vil arbeide for at kulturminnefondets grunnkapital gradvis blir styrket. I statsbudsjettet for 2005 er det innført en ordning med rentekompensasjon,

som skal stimulere kommunene og kirkeeierne til å sette kirkene i stand, og som innebærer at det kan gis statstilskudd tilsvarende renteutgiftene for en investeringsramme på 500 mill. kroner til istandsetting av kirker.

En stortingsmelding om økonomien i Den norske kirke skal legges fram våren 2005. I meldingen vil det blant annet bli redegjort nærmere for omfanget og utviklingen av vedlikeholds- og investeringsutgiftene til kirkebyggene de seneste årene.

Kulturhistorisk verdifulle kirker skal ha høy prioritet ved fordelingen av investeringsrammen og kompensasjonen på de enkelte tiltakene. Spørsmålet om videreføring av kompensasjonsordningen med nye investeringsrammer for senere år, vil bli vurdert i de årlige budsjetter.

Regjeringen vil etablere et verdiskapingsprogram for kulturminner og kulturmiljøer - og særskilt rette oppmerksomheten mot kystsonen.

For å sikre statens kulturhistoriske eiendommer for framtiden må staten ha en samlet politikk for eierskap og gode rutiner og retningslinjer for forvaltning, som i tillegg til bygninger og anlegg omfatter arealer som inneholder helhetlige kulturmiljøer, kulturlandskap, arkeologiske og samiske kulturminner. Målet er at staten skal forvalte kulturhistoriske eiendommer på en måte som setter standard, både når det gjelder drift, rehabilitering, vedlikehold, andre bygningsmessige tiltak og skjøtsel av ubebygde areal. Dette gjelder enten det er verneverdige friområder eller tomtegrunn som hører til en bygning eller et bygningskompleks.

Statens oversikt over hvilke av eiendommene som er kulturhistorisk viktige og bevaringsverdige er mangelfull, men landsomfattende registreringer og vernevurderinger av statlige eiendommer pågår.

Regjeringen legger vekt på å åpne ulike typer stats-eiendommer for allmennheten, og friluftslivs-, natur- og kulturminneverdiene blir gjennomgått for alle stats-eiendommene som blir vurdert avhendet. Sikrete friluftsområder er i offentlig eie, med staten, kommunen eller fylkeskommunen som hjemmelshaver, og kommunen eller et interkommunalt friluftsråd som forvalter.

Regjeringen besluttet i september 2002 å starte et prosjekt for å framskaffe en samlet oversikt over statens kulturhistoriske eiendommer - med prosjektperiode ut 2006. Regjeringen har besluttet å videreføre dette arbeidet og stille krav om å utarbeide landsverneplaner, som skal være startet opp i løpet av første halvår 2005.

Regjeringen tar sikte på å komme tilbake til Stortinget med forslag til organisering av eiendomsforvaltningen i løpet av 2005. Regjeringen vil i forlengelsen av det pågående arbeidet med statens kulturhistoriske eiendommer utrede og sette i verk tiltak for å sikre at staten gjennom forvaltningen av disse eiendommene bidrar til verdiskaping og næringsutvikling.

Det vil bli opprettet et nasjonalt kunnskapsnettverk for kulturhistoriske eiendommer for å legge til rette for at eiere og brukere av kulturminner skal få lett tilgang til kunnskap og veiledning om tradisjonsbasert materi-

albruk, håndverk, byggeteknikk og miljøvennlige løsninger. Et slikt kunnskapsnettverk eller kompetansesenter vil være verdifullt også for eiere og brukere av kirkebyggene.

Grunnlaget for verdiskaping i næringslivet og for lokalsamfunn

Regjeringen vil stimulere til at kulturminner og kulturmiljøer kan bidra til utviklingen av levende lokalsamfunn og verdiskaping i næringslivet gjennom å:

- styrke satsingen på kystkultur
- øke oppmerksomheten om kulturminner og kulturmiljøer i byer og tettsteder
- satse på bevaring av landbrukets kulturarv og kulturlandskapet som grunnlag for nyskapende vare- og tjenesteproduksjon
- videreutvikle kulturminnefondet
- etablere et verdiskapingsprogram for kulturminner og kulturmiljøer
- etablere et kunnskapsnettverk for kulturhistoriske eiendommer.

Regjeringen vil styrke arbeidet med kystkulturen og legge til rette for at kulturminner og kulturmiljøer kan medvirke til å skape attraktive bosteder og gode lokalsamfunn.

Fiskeri- og kystmyndighetene og kulturminnemyndighetene vil samarbeide med andre relevante aktører om å legge til rette for en samlet satsing på kystkulturen, blant annet gjennom å:

- etablere et verdiskapingsprogram med vekt på kystkultur
- styrke og utvikle fartøyvernets rolle som pådriver for lokal verdiskaping langs kysten
- legge større vekt på verdiskaping i kulturminnefondets satsinger
- utvikle bevaringsplaner som sikrer flere kulturminner og kulturmiljøer langs kysten og legge til rette for vern gjennom bruk
- øke statlige tilskudd til fredete og fredningsverdige kulturminner langs kysten
- utvikle tematiske og geografiske verneplaner for et utvalg marinarknologiske kulturminner.

Regjeringen vil rette oppmerksomheten mot verdiene og mulighetene som kulturarven representerer i den moderne by- og tettstedsutviklingen. Departementet skal stimulere til en slik utvikling gjennom å:

- kartlegge og avklare de viktigste nasjonale kulturminneinteressene i byer og tettsteder i samarbeid med byene og den regionale forvaltningen
- kartlegge og sammenfatte erfaringene fra hvordan byene håndterer kulturminnespørsmålene i by- og tettstedsutviklingen, og hva de trenger for å møte utfordringene
- legge til rette for forskning og utvikling av spesi- fikk kunnskap om kulturminneverdier i byutviklingen

- evaluere forsøkene med økt myndighet etter kulturminneloven til Bergen, Stavanger, Kristiansand
- videreføre delprogrammet om en bærekraftig byutvikling og kulturhistoriske kvaliteter i samarbeidsforumet for storbyutvikling
- rette oppmerksomheten mot utfordringer knyttet til kulturhistoriske verdier i små og mellomstore byer.

Kulturminnefondets virksomhet skal i henhold til retningslinjer fastsatt av departementet, evalueres en gang hvert fjerde år, første gang innen utgangen av 2006. Departementet mener det er naturlig å vurdere de ovennevnte forholdene i forbindelse med evalueringen, som vil se på om fondet når fram til målgruppene, og om det støtter opp om arbeid utført av de frivillige organisasjonene.

Staten skal ta et medansvar for kirker som er vernet etter kulturminneloven. Dette kan skje gjennom delfinansiering innenfor kulturminnefondet.

Regjeringen har som mål at grunnkapitalen i fondet gradvis skal økes, og vil komme tilbake til dette i forbindelse med de årlige budsjettene.

Regjeringen vil stimulere til å opprette et nasjonalt kunnskapsnettverk eller kompetansesenter for kulturhistoriske eiendommer. Målet med nettverket er bedre bevaring av bygg, anlegg og eiendommer med kulturhistorisk verdi. Nettverket skal øke kompetansen og bedre tilgjengeligheten til kvalitetssikret informasjon om forvaltning, drift, vedlikehold og utvikling av det bygde miljøet.

Kunnskap

Regjeringen vil gi eierne, forvaltningen og byggebransjen tilgang til praktisk kunnskap om å sette i stand og vedlikeholde bygninger med kulturhistorisk verdi. Det vil bli opprettet et kunnskapsnettverk for kulturhistoriske eiendommer. Utdanningsmulighetene innenfor rehabilitering og tradisjonelle håndverksfag skal styrkes. Dette gjelder også i forhold til arkitekt- og bygningsingeniørutdanningen.

Regjeringen vil styrke kunnskapsgrunnlaget gjennom økt forskning. Tilbudet til skolen om å ta kulturarven i bruk, skal bli bedre, blant annet gjennom Den kulturelle skolesekken. Gode registre og overvåkingssystemer skal utvikles. Regjeringen vil gjennomføre særlige satsinger rettet mot barn og unge og mot minoritetsgruppene kulturarv i det flerkulturelle Norge.

Regjeringen vil gjennomføre et nytt kulturminneår i 2009, og deretter hvert tiende år.

Den nasjonale og regionale kulturminneforvaltningen

Miljøvernmyndighetene har ansvar for å koordinere regjeringens arbeid med å fastsette de miljøvernpolitiske målene, både nasjonalt og for sektorene, samt å sikre egnete systemer for å overvåke miljøtilstanden.

I NOU 2002:1 "Fortid former framtid - utfordringer i en ny kulturminnepolitikk", blir det understreket at det spesielt er behov for et tett samarbeid og god samordning mellom Kultur- og kirkedepartementet, Miljø-

verndepartementet og Utdannings- og forskningsdepartementet, som alle har et overordnet ansvar for politikken knyttet til den fysiske kulturarven. Det fremheves i meldingen at disse departementene vil videreutvikle samarbeidet om utvikling og gjennomføring av kulturminnepolitikken.

Riksantikvaren skal følge opp kulturminnepolitikken, og har et særlig ansvar for å identifisere og bidra til å sikre nasjonalt prioriterte kulturminner og kulturmiljøer. På kulturminnelovens område fatter Riksantikvaren vedtak som første instans blant annet i saker om arkeologiske kulturminner, kulturminner fra middelalderen, hoveddelen av statens kulturhistoriske bygninger, verneverdige fartøy og fredning av etterreformatoriske kulturminner. Riksantikvaren gir råd til biskopene om håndtering av verneverdige kirker og fordeler tilskuddsmidler til satsingsområder og øremerkete tiltak. Departementet vurderer løpende hvordan Riksantikvarens oppgaveportefølje kan optimaliseres, bl.a. for å begrense enkeltaksbehandlingen til saker der direktoratet er laveste effektive nivå eller overordnet myndighet.

Fylkeskommunen er regional myndighet på kulturminneområdet, mens fylkesmannen er regional myndighet for resten av miljøvernområdet. For å nå målet om en helhetlig, regional miljøvernforvaltning, må fylkeskommunen og fylkesmannen samarbeide tett.

Regjeringen vil legge til rette for at kommunene kan bruke kulturminnene i den lokale samfunnsutviklingen, blant annet gjennom utvikling av plan- og bygningsloven og bedre tilgang på registre og kunnskap. Men selv om kommunene tar ansvar for egne kulturminner, er det behov for et forvaltningsnivå som sikrer en regional forankring av kulturminneoppgavene.

En eventuell overføring av myndighet til kommunesektoren vil bli vurdert på bakgrunn av evalueringen av det pågående forsøket med å overføre myndighet etter kulturminneloven. Det kan videre bli aktuelt å styrke den regionale kulturminneforvaltningen og overføre ytterligere myndighet og oppgaver fra Riksantikvaren. Dette vil bli vurdert i sammenheng med at fylkeskommunenes rolle skal evalueres i stortingsperioden 2005-2009.

Departementet vil ta initiativ til et samarbeid mellom de regionale kulturminne- og miljøvernmyndighetene og museumssektoren for å høste erfaringer og stimulere til videreutvikling av robuste kompetansemiljøer på området.

Sametinget er - som myndighetsorgan etter kulturminneloven - en del av den ordinære kulturminneforvaltningen og faglig underlagt Riksantikvaren, som også er klageinstans i saker hvor Sametinget har vedtakskompetanse. Framtidig organisering av den samiske kulturminneforvaltningen utredes av en arbeidsgruppe sammensatt av Miljøverndepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet, Riksantikvaren og Sametinget, og skal være ferdig første halvår 2005. På samme måte som for fylkeskommunene kan det bli aktuelt å overføre mer myndighet og flere oppgaver fra Riksantikvaren til Sametinget.

Tilskuddsmidler til samiske kulturminner er lagt inn på Sametingets budsjett fra 2003, og skal blant annet gå til fredete bygg og anlegg. Sametinget har siden delegeringen i 1994 fått overført til sammen 12 stillinger til samisk kulturminneforvaltning.

Det er ønskelig at de frivillige organisasjonene får en sterkere rolle i utviklingen og praktiseringen av kulturminnepolitikken, og Regjeringen vil her legge til rette for et nærmere samarbeid med organisasjonene. Regjeringen vil bidra til å styrke mulighetene for frivillig innsats, og man vil ta initiativ overfor de frivillige organisasjonene for å få dokumentert og gjort synlig det arbeidet de gjør på kulturminneområdet, og få innspill til hvordan arbeidet deres kan styrkes. Regjeringen vil særskilt stimulere til større aktivitet overfor barn og unge.

Regjeringen vil legge til rette for at den norske Kulturminnedagen, som er en del av en alleuropisk markering av kulturminner og kulturmiljøer - i regi av Europarådet, kan spille en viktig rolle når det gjelder å synliggjøre og skape oppmerksomhet om satsingene i denne stortingsmeldingen.

På Svalbard vil Regjeringen videreføre en restriktiv praksis i forhold til aktiviteter og inngrep som kan skade eller redusere verdien av kulturminnene på øygruppen.

Det er behov for å utarbeide et underlagsmateriale om kulturminner knyttet til norsk polarhistorie og næringsaktivitet i Antarktis. På bakgrunn av dette vil aktuelle samarbeidsprosjekter bli vurdert.

Kommunene og plan- og bygningsloven

Regjeringen vil legge til rette for at kommunene kan bruke kulturminnene i den lokale samfunnsutviklingen, blant annet gjennom utvikling av plan- og bygningsloven. Kommunene har i tillegg myndighet etter flere særlover som berører kulturminner, blant annet som lokal landbruksmyndighet og som økonomisk ansvarlig for å vedlikeholde kirkene og kirkegårdene.

Kommunene etterlyser bl.a. bedre økonomiske virkemidler for å kunne ta vare på viktige kulturminner, og lett tilgjengelige og godt systematiserte registre som viser hvilke verdier som finnes i den enkelte kommunen. Departementet vil bidra til at kommunene kan ta i bruk de verdiene kulturminnene representerer for lokalsamfunnet ved å:

- gi kommunene veiledning og bedre tilgang til kunnskap og kompetanse
- gjennomføre og evaluere forsøk med å overføre myndighet etter kulturminneloven til et utvalg større byer
- videreutvikle plan- og bygningsloven som virkemiddel i forvaltningen av kulturminner og kulturmiljøer.

Riksantikvaren vil videreføre et samarbeid med kommunesektoren om kompetanseoppbygging, og det vil blant annet bli stimulert til utvikling av lokale og regionale samarbeidsmodeller som tar i bruk og utvikler den samlede kompetansen og interessen som finnes

i forvaltningen, museer, frivillige organisasjoner, næringslivet og blant eierne.

Regjeringen legger vekt på at kulturminner, kulturmiljøer og kulturlandskap gis økt oppmerksomhet i de kommunale planprosessene og i den enkelte byggesak. Plan- og bygningslovens bestemmelser om regulering til spesialområde bevaring bør brukes aktivt som virkemiddel for å sikre kulturminner og kulturmiljøer gjennom bruk. Plan- og bygningsloven forutsetter et aktivt samråd mellom kommunene og de private planforlagsstillerne, eierne, kulturminneforvaltningen og andre berørte parter.

Fylkeskommunen og Sametinget skal gjennom aktiv medvirkning i kommunale planprosesser bidra til at nasjonale og viktige regionale kulturminneinteresser ivaretas. Der kommunen ikke tar nødvendige hensyn til kulturminneinteressene, har Sametinget og fylkeskommunen adgang til å fremme innsigelse. Riksantikvaren kan reise innsigelser der nasjonale interesser er truet og fylkeskommunen og Sametinget ikke fremmer innsigelse. I tilknytning til evalueringen av fylkeskommunen, som skal gjennomføres i stortingsperioden 2005-2009, vil også Riksantikvarens rolle som innsigelsesmyndighet bli evaluert.

Internasjonalt samarbeid

Norge engasjerer seg sterkt i bevaring av den internasjonale kulturarven. Målet for det internasjonale engasjementet er å sikre kulturarven mot misbruk og ødeleggelse og verne den og ta den i bruk som en ressurs. Regjeringen vil legge økt vekt på samarbeidet med landene i sør med tanke på en best mulig utnyttelse av kulturarv som positive bidrag i utviklingsprosessene. Norges hovedkanaler for dette arbeidet er Unesco og utviklingssamarbeidet.

Det foreligger seks internasjonale konvensjoner for kulturminneområdet som Norge enten har ratifisert eller godkjent, og i all hovedsak legger plan- og bygningslovens bestemmelser det nødvendige lovmessige grunnlaget for å følge opp forpliktelsene som følger ratifisering. Det er gjort rede for konvensjonene i meldingen.

Regjeringen ønsker å styrke det internasjonale arbeidet på kulturminnefeltet gjennom å følge opp internasjonale konvensjoner, avtaler og prosesser i EU- og EØS-sammenheng.

Økonomiske og administrative konsekvenser

Regjeringen vil sikre kulturminnene med utgangspunkt i de kravene som følger av lov og konvensjoner, jf. en beskrivelse av tilstanden og behovene gjengitt i meldingen. Regjeringen vil videre tilrettelegge for en kostnadseffektiv forvaltning av kulturminnene og bidra til at kulturminner skal gi grunnlag for verdiskaping i næringsliv og utvikling av lokalsamfunn. Departementet viser til at uten en rask opptrapping vil behovet for istandsetting akselerere og gi betydelig økte kostnader. Det mest optimale vil iflg. meldingen være en opptrapping over fire år.

For å imøtekomme kulturminnelovens krav til staten om dekning av merutgifter private som eier fredete kul-

turminner har til antikvarisk riktig vedlikehold og gi grunnlag for verdiskaping med utgangspunkt i kulturminnene, tas det sikte på å øke tilskuddspostene på Miljøverndepartementets budsjett.

Den årlige budsjettmessige oppfølgingen vil være avhengig av den økonomiske utviklingen og budsjett-situasjonen. Regjeringen vil komme tilbake med nødvendige bevilgninger i forbindelse med de årlige budsjettene.

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Grethe G. Fossum, Rolf Terje Klungland og Synnøve Konglevoll, fra Høyre, Øyvind Halleraker, Siri A. Meling og Leif Frode Onarheim, fra Fremskrittspartiet, Øyvind Korsberg og Øyvind Vaksdal, fra Sosialistisk Venstreparti, Hallgeir H. Langeland og Jørund Leknes, fra Kristelig Folkeparti, Ingmar Ljones og lederen Bror Yngve Rahm, og fra Senterpartiet, Inger S. Enger, viser til at kulturminner og kulturmiljøer er viktige deler av samfunnets kollektive hukommelse, og at kulturarven kan bidra med kunnskap, fortellinger og opplevelser som kan ha betydning for tilhørighet, selvforståelse, selvutvikling og trivsel for enkeltmennesker og for grupper. Kulturarven forteller om utviklinga i samfunnet fram til i dag, og den er med på å prege de beslutningene som skal tas for framtida. Tilhørighet og trygghet i egen kultur er dessuten viktig for å kunne møte andres kultur med respekt.

Komiteen viser til at dagens samfunnsutvikling med store endringer i næringer, bosetting og livsstil gir store utfordringer med å sikre de kulturhistoriske verdiene. I distriktene er det knytta særlige utfordringer til å bevare og gjenskape en bærekraftig bruk av kulturminner og kulturlandskap for å forhindre at de forfaller eller gror igjen. I byområdene er det en særlig utfordring å integrere kulturverdiene når det foregår nybygging og omforming av områder.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser til at det ofte er samfunnsøkonomisk fordelaktig å restaurere og ta vare på gamle bygninger, framfor å rive og bygge nytt. Det skapes mindre avfall, det er mindre materialbehov og det skapes flere arbeidsplasser per investert krone. Kulturminner er også i mange sammenhenger en god kilde til næringsutvikling og verdiskaping.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er positive til å verne om vår felles historie, men mener imidlertid man bør vise en sunn tilnærming til omfanget av kulturminnevern ved enkelte anledninger. Disse medlemmer frykter at man i det godes hensikt ender opp med å pålegge private eiere for store belastninger eller verner bygg/anlegg som har begrenset verdi når alt kommer til alt.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, opplever det som dramatisk når meldinga sier at vesentlige deler av landets viktigste kulturarv vil gå til grunne dersom en ikke handler raskt.

Komiteen ser med uro på de registreringene som er gjort av Riksantikvaren, og som viser at mange kulturminner og kulturmiljøer forfaller, blir ødelagt eller fjernes, og at tapet akselererer. Det viser seg at kulturminnepolitikken ikke har vært tilstrekkelig for å sikre kulturarven for kommende generasjoner. Komiteen mener derfor at det er behov for en betydelig opptrapping av innsatsen for å sikre et mangfold av viktige kulturminner og kulturmiljøer for framtida.

Komiteen ønsker å ivareta kultur og kulturarv. Komiteen er fornøyd med at det kommer en kulturminnemelding. Bevaring av et representativt utvalg kulturminner er viktig for samfunnet. Den norske kulturarven representerer store verdier både på land og på vann, og er med på å gi nasjon og innbyggere identitet og fellesskapsfølelse. Komiteen viser til at hoveddelen av vår felles kulturarv forvaltes av private eiere. Deres positive innsats er av største betydning for fremtidig vern.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at det er 18 år siden forrige stortingsmelding om kulturminnepolitikken ble lagt frem, og mener det er positivt at Regjeringen på ny setter fokus på dette området.

Nasjonale mål på kulturminneområdet

Komiteen viser til at det blei fastsatt nasjonale mål for kulturminnepolitikken i 2000. Det strategiske målet om at mangfoldet av kulturminner og kulturmiljøer skal forvaltes og tas vare på som bruksressurser og som grunnlag for kunnskap, opplevelse og verdiskaping, og at et representativt utvalg av kulturminner skal tas vare på i et langsiktig perspektiv, foreslås opprettholdt. Komiteen støtter dette, og viser samtidig til at tilstanden i 2004 og eksisterende virkemidler var langt fra tilfredsstillende for å oppfylle det strategiske målet.

Komiteen konstaterer at mange verneverdige kulturminner og kulturmiljøer forsvinner hvert år. Dette er ikke tilfredsstillende, og det årlige tapet må minimaliseres så raskt som mulig.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at Regjeringen har lagt frem en realistisk plan og tiltakspakke som skal gjelde frem mot år 2020. Denne tiltakspakken skal sikre mangfoldet av viktige kulturminner, samt stimulere til at kulturminner og kulturmiljøer tas mer aktivt i bruk i forhold til kunnskap, opplevelser og verdiskaping. Disse medlemmer viser til at Regjeringens mål er å øke de samlede årlige tilskuddene til fredete og verneverdige kulturminner eiet av private eller stiftelser med gjennomsnitt 175 mill. kroner utover dagens budsjett. Dette beløpet er etter disse medlemmers mening en solid satsing og et løft, som innebærer en dobling av ressurser til dette formålet.

Av dette beløpet skal 154 mill. kroner gå til sikring, istandsetting og vedlikehold av fredete og verneverdige kulturminner. Tilskuddene skal benyttes til fredete hus og anlegg, stavkirker, ruiner, bergkunst, teknisk og industrielle kulturminner, fartøy og verdensarvsteder, samt skjøtsel av arkeologiske kulturminner og brannsikring av trehusbebyggelse. Disse medlemmer viser videre til at inntil 21 mill. kroner skal brukes ved at staten tar et større økonomisk ansvar for utgifter i forbindelse med arkeologiske utgravinger ved mindre, private tiltak.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, viser til at forslaget om å forskyve målene om tap av kulturminner til 2020 er vurdert ut fra at en tidshorison på 15 år, gitt dagens tilstand, gir de beste forutsetningene for en rasjonell planlegging og gjennomføring av tiltakene. Flertallet viser til at vurderingene er basert på den behovsanalysen Riksantikvaren har gjennomført. Dette innbefatter også behovet for å bygge opp tilstrekkelig kompetanse og kapasitet.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til at Regjeringen foreslår å skyve fristen slik at det nasjonale målet om ordinært vedlikehold og årlig tap av kulturminner på maksimalt 0,5 pst. først skal nås i 2020. Etter disse medlemmers syn er dette uheldig. Det vises til at det i 2000 var enighet om at det nasjonale målet skulle nås innen 2008, og at Regjeringen i meldinga beskriver at en av årsakene til at dette ikke har blitt nådd, har vært manglende økonomiske virkemidler. Det vises videre til energi- og miljøkomiteens åpne høring om Kulturminnemeldinga, der mange aktører viser til nødvendigheten av forutsigbarhet når det gjelder arbeidet med å redde kulturminner.

Disse medlemmer går inn for å fremskynde målet om minimalisert tap av kulturminner fra 2020 til 2014. Dette året sammenfaller med markering av 200-årsjubileet for Grunnloven, og disse medlemmer mener at kulturminnevern dermed kan bli en naturlig del av markeringa. Videre vil en slik fremskynding representere reduserte kostnader, fordi kostnadene med vern og restaurering øker etter som åra går.

Disse medlemmer viser til at målet om å oppfylle sikring og ordinært vedlikeholdsnivå for freda og fredningsverdige kulturminner og kulturmiljøer, er foreslått forskjøvet fra 2010 til 2020. Disse medlemmer mener målet er skjøvet for langt ut i tid og mener at dette skal oppfylles innen 2014.

Disse medlemmer mener også at det er for lenge å vente til 2020 før målet om at et representativt utvalg kulturminner og kulturmiljøer skal være freda. Dette målet skal også nås innen 2014. Disse medlemmer mener at Riksantikvarens prosjekt med å hente inn etterslepet i fredningssaker og arbeidet med å bedre den freda kulturarvens representativitet, må løpe parallelt.

Disse medlemmer viser til svar fra miljøvernministeren på spørsmål fra komiteen datert 12. mai 2005. Av svaret går det fram at det lar seg gjøre å nå målet i 2014 dersom det blir satt inn større ressurser på et tidligere tidspunkt. Opptrappingstida må gjøres kortere og budsjettet økes raskere. Kompetansen og kapasiteten på håndverkarsida varierer sterkt. Noen fagområder er rimelig godt dekket opp, mens det for andre fag er nødvendig med kompetanseheving og kapasitetsøkning. En vil oppnå en viss gevinst ved at kulturminnene raskere kommer i en ordinær vedlikeholdssituasjon.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet registrerer at Regjeringen lover 175 mill. kroner ekstra årlig til privateide kulturminner, men det er jo ikke mer forpliktende at "den årlige oppfølgingen vil avhenge av budsjettsituasjonen". Disse medlemmer mener det er tilstrekkelig å se på hvordan Regjeringen forsøkte å kutte i bevilgningene til fartøyvern i inneværende års budsjett, for å kunne vurdere troverdigheten i slike løfter.

Fornyelse av fredningspolitikken

Komiteen viser til at statens viktigste virkemidler i kulturminnepolitikken er fredning etter kulturminneloven og tilskuddsordninger for å sikre faglig forsvarlig istandsetting, vedlikehold og sikring av freda kulturminner. De fleste freda kulturminner og kulturmiljøer er i privat eie eller på privat grunn. Komiteen mener derfor det er viktig at myndighetenes krav og forventninger i større grad gjøres forutsigbare for eiere og andre berørte parter. Økt vekt på dialog og redusert saksbehandlingstid i fredningssaker er viktige tiltak. Klargjøring av formål, omfang og konsekvenser for eldre fredninger vil også være nødvendig.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser til at dagens fredningsmasse ikke har en god nok geografisk, sosial, etnisk, næringsmessig eller tidsmessig bredde, og flertallet støtter de tiltakene som blir skissert for å få til en bedre representativitet for de freda kulturminnene.

Komiteen viser til at kulturminner knytta til næringer som industri og håndverk, til kystkulturen, til folkelige bevegelser og frivillige organisasjoner, og også nyere tids kulturminner må i større grad komme med blant kulturminner og kulturmiljøer som blir bevart for framtida. Komiteen viser til at satsing på verneplaner og fredningsprogram har vist seg å være velegna strategier for å supplere fredningsmassen med manglende grupper av kulturminner.

Komiteen viser til at det er ei viktig målsetting å arbeide for tilgjengelighet for alle, også i kulturhistoriske bygg og anlegg. Komiteen ser at det kan være spesielle utfordringer knytta til å lage funksjonelle adkomstløsninger som harmonerer med stedets egenart og mener denne problemstillinga må vies særskilt oppmerksomhet.

Komiteen viser til at private eiere av kulturminner ofte opplever det som tyngende med pålegg, restriksjo-

ner og økonomiske utlegg for å ta vare på kulturminnene. For å ta vare på kulturminnene på en hensiktsmessig og effektiv måte, vil komiteen understreke betydningen av at de som til daglig lever med og har ansvar for det enkelte kulturminnet blir motivert til å ta vare på dette fremover. Komiteen mener det må legges vekt på å finne en bedre balanse mellom de plikter og rettigheter eierne har, slik at de blir motiverte og har mulighet til å ivareta freda og verneverdige bygninger og anlegg. Det må legges opp til bedre dialog mellom eiere og vernemyndigheter, eiernes kompetanse må verdsettes, og det er behov for å gjennomgå de økonomiske tilskuddsordningene.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Arbeiderpartiet, mener at det ved igangsetting av en fredningsprosess bør være obligatorisk at det utføres en utredning som belyser hvordan fredningen påvirker eiers økonomiske situasjon og fremtidig næringsutøvelse og kulturminnets fremtidige ressursbehov. Flertallet mener at både forvaltningen og eierne på denne måten får en oversikt over ressursbehovet som finnes, samtidig som det er lagt et grunnlag for formålstjenlig vern. Flertallet vil i denne sammenheng henvise til meldingens kapittel 4.2.4 "Økt dialog og redusert saksbehandlingstid".

Flertallet vil videre understreke at det er en rekke forskjeller mellom fredning etter kulturminneloven og vern etter naturvernloven. Dette er knyttet til både områdenes størrelse og bruk, samt de midler som tildeles eiere i slike områder. Dessuten opererer kulturminneloven med kategorien automatisk fredete kulturminner, mens naturvernloven ikke har regler om automatisk vern.

På denne bakgrunn fremmer flertallet følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen utrede behovet for å innføre nye erstatningsregler i kulturminneloven, herunder at det sees på likheter og forskjeller mellom fredning, vern og regulering etter hhv. kulturminneloven, naturvernloven og plan- og bygningsloven."

Et annet flertall, medlemmene fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, foreslår videre:

"Behovet for nye erstatningsregler skal sees i sammenheng med Regjeringens oppfølging av NOU 2004:28 Lov om bevaring av natur, landskap og biologisk mangfold (naturmangfoldloven)."

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til kapittel 4.2.4. i meldingen. Disse medlemmer forutsetter at strategien og tiltakene i dette kapitlet blir fulgt opp slik Regjeringen har foreslått, og ser det derfor unødvendig og uhensiktsmessig med obligatoriske utredninger ved igangsetting av fredningsprosesser.

Disse medlemmer finner det mest naturlig å sammenligne kulturminneloven med plan- og bygningsloven. Også reguleringer etter plan- og bygningsloven innebærer restriksjoner for eiere uten at det kan kreves erstatning. Disse medlemmer forutsetter at den opptrappingen som varsles i meldingen, er tilstrekkelig for å dekke særlige merkostnader som følge av krav om antikvarisk istandsetting og vedlikehold.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener man bør vurdere en erstatningsordning etter kulturminneloven. Disse medlemmer vil dog ikke henvise til potensielle erstatningsordninger basert på naturmangfoldloven, da den ennå ikke er behandlet av Stortinget, og heller ikke klart fremstår som en styrking av erstatningsretten for private grunneiere. Disse medlemmer viser til at Skogeierforbundets styre i en kommentar til Biomangfoldlovutvalgets arbeid sier at det er:

"uforståelig og i strid med mandatet når utvalget foreslår en vesentlig svekkelse av erstatningsvernet for reservater. Utgangspunktet har vært og må være at erstatningsvernet for nasjonalparker og landskapsvern-områder skal forbedres uten å svekke reservaterstatningen".

Økte tilskudd til freda kulturminner

Komiteen viser til at Regjeringen legger opp til at staten skal dekke en større andel av merutgiftene i forbindelse med antikvarisk riktig sikring, vedlikehold og istandsetting av freda kulturminner. Det går fram at freda hus og anlegg, stavkirker, ruiner, bergkunst, tekniske og industrielle kulturminner, fartøy og verdensarv, samt skjøtsel av arkeologiske kulturminner og brannsikring av tette trehusmiljø, skal prioriteres. For å nå måla om å stanse forfallet og sikre en ordinær vedlikeholdssituasjon, er det beregna at de årlige tilskuddene i gjennomsnitt må økes med 175 mill. kroner utover dagens budsjett. Komiteen støtter en slik opptrappingsplan for tilskuddsmidlene, og mener det er svært viktig at bevilgningene på de kommende statsbudsjettene økes i tråd med planen, slik at en økning på 175 mill. kroner nås i løpet av en fireårsperiode.

Komiteen forutsetter at den foreslåtte styrkingen av tilskuddsordningen til private eiere også fanger opp antikvariske fordyrende merkostnader knyttet til istandsetting og gjenoppbygging etter brann.

Komiteen viser til at det i de senere årene har vært mange saker der privatpersoner, private næringsdrivende og andre tiltakshavere som ikke har sektoransvar, har ment at de blir pålagt urimelig store kostnader knytta til undersøkelse av arkeologiske kulturminner. I dag er det få saker hvor staten dekker hele eller deler av utgiftene til arkeologiske utgravninger. Det er derfor svært velkomment at Regjeringen nå foreslår å øke tilskuddsmidlene og å endre dagens forvaltningspraksis, slik at staten i større grad dekker utgiftene til utgraving av automatisk freda kulturminner som blir urimelig tyngende for tiltakshaveren i forbindelse med mindre private tiltak.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet Høyre og Kristelig Folkeparti, mener at den foreslåtte opptrappinga av den statlige støtten til arkeologiske undersøkelser er positiv.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet mener at den foreslåtte opptrappinga av den statlige støtten til arkeologiske undersøkelser er en positiv begynnelse.

Disse medlemmer mener videre at staten på sikt bør overta en enda større del av det økonomiske ansvaret for å undersøke arkeologiske kulturminner.

Disse medlemmer viser til et tilfelle i Trøndelag der en privatperson er blitt pålagt å betale 42 000 kroner for sikring av et vikingfunn han fant på sin eiendom. Arkeologer betegna funnet som sensasjonelt, og de oppgravde tømmerstokkene ble plassert på Vitenskapsmuseet i Trondheim. Disse medlemmer mener det er det offentliges ansvar å undersøke og ta vare på slike felles minnesmerker fra fortida. Dersom praksisen med å sende regning til privatpersoner og næringsdrivende for undersøkelse av denne typen arkeologiske funn blir opprettholdt, frykter disse medlemmer at folk lar være å melde fra, og at viktig informasjon vil gå tapt.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til at loven åpner for at staten kan dekke hele eller deler av utgiftene til arkeologiske utgravninger ved mindre private tiltak og i noen tilfeller der kommunen er tiltakshaver. Disse medlemmer mener at det må utøves et betydelig romsligere skjønn, slik at et større antall saker der det framstår som klart urimelig at tiltakshaver skal betale kostnadene ved utgraving, blir dekt fullt ut av staten.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, viser til at meldingens forslag er knyttet til mindre, private tiltak hvor forpliktelsene følger av loven. Loven baserer seg på "user-pay"-prinsippet som er i samsvar med lovgivning i store deler av Europa.

Flertallet vil videre understreke at det for større arkeologiske undersøkelser er foreslått tiltak som skal gi større forutsigbarhet, effektivisere arbeidet og redusere kostnadene for tiltakshaverne.

Komiteen viser til at ansvaret for blant annet arkeologiske undersøkelser som utføres i medhold av vedtak etter kulturminneloven § 8, er delegert til de arkeologiske landsdelsmuseene etter en distriktsinndeling. Museene har faste ansvarsområder der Universitetets Kulturhistoriske Museum, Universitetet i Oslo har 10 fylker, Bergen Museum, Universitetet i Bergen, Vitenskapsmuseet ved NTNU i Trondheim og Tromsø Museum ved Universitetet i Tromsø har 2,5 fylker hver, og Arkeologisk museum i Stavanger har 1 fylke. I tillegg til de arkeologiske landsdelsmuseer er NIKU,

Norsk Institutt for Kulturminneforskning, delegert ansvar for arkeologiske undersøkelser i middelalderbyene samt kirker, klostre og liknende fra middelalder.

Komiteen vil påpeke at denne distriktsinndelingen ble foretatt ved forrige århundreskifte og mener at tiden er inne for å foreta en evaluering av om strukturen er hensiktsmessig. Denne evalueringen bør ta utgangspunkt i både brukers behov, kompetansebehov, samt om tjenestene som tilbys er optimale i forhold til en mest mulig effektiv og rasjonell løsning av oppgaver og utnyttelse av eksisterende kompetanse og kapasitet.

Komiteen vil videre påpeke at dagens områdeinndeling gir de enkelte faglige instanser monopol på utføring av arbeider slik at der ikke hersker noen åpenhet for konkurranse mellom de ulike offentlige aktørene innenfor disse områdene. Dette kan synes uheldig ut fra både et brukerperspektiv og ut fra at de enkelte faglige instanser kan ha utviklet noe ulik kompetanse. Komiteen vil derfor anmode Regjeringen om å vurdere opphevelse eller justering av de geografiske områdebegrensningene.

Komiteen viser til at det dessverre altfor ofte viser seg at den offentlige støtten til eiere av freda bygninger og anlegg er mangelfull. Mange kulturminner blir for dårlig vedlikeholdt og forfaller.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Sosialistisk Venstreparti, viser til at ulike regjeringer har avvist skatte- og avgiftslettelser som generelt virkemiddel i kulturminnepolitikken, fordi tilskuddsordninger oppfattes av faglige instanser som mer treffsikre.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Senterpartiet mener det i tillegg til støttemidlene er behov for generelle økonomiske virkemidler som skatte- og avgiftslette i forhold til den eiergruppen som forvalter store samfunnsverdier på vegne av fellesskapet. Slike virkemidler vil være avgjørende for at de nasjonale resultatmålene på kulturminnefeltet blir oppfylt.

Disse medlemmer viser til at mange land i Europa har egne skatteregler når det gjelder utgifter til vedlikehold av freda bygninger. Eksempler på dette er Danmark, Finland, Storbritannia, Nederland og Frankrike.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener det er viktig å lytte mer til private aktører og redusere de økonomiske forpliktelsene for private grunneiere gjennom tilskudd. Imidlertid mener disse medlemmer at man med dagens skattesystem, i større grad bør utnytte skattesystemets incentivmuligheter til å stimulere til vedlikehold av kulturminner. Et konkret tiltak kan være momsfritak for arbeid på fredede hus og de som er under såkalt "regulert bevaring".

Ved å vri den økonomiske støtten til kulturminnearbeid fra tilskudd til skatteincentiver, vil bevilgningene i langt mindre grad være avhengig av de årlige bud-

sjettbehandlinger eller omfattende søknadsprosesser om begrensede midler.

Disse medlemmer mener staten må dekke utgiftene til utgraving av automatisk freda kulturminner som blir urimelig tyngende for tiltakshaveren i forbindelse med mindre private tiltak. Den foreslåtte opptrappinga av den statlige støtten til arkeologiske undersøkelser er en positiv begynnelse, men langt fra nok. Disse medlemmer mener at ved granskning av automatisk fredete kulturminner eller når staten freder privat eiendom gjennom lov om kulturminner, så skal staten også bære kostnadene.

Disse medlemmer viser blant annet til at en gårdbruker på Frosta i Nord-Trøndelag sitter igjen med en regning på over 40 000 kroner etter at det ble gjort et interessant arkeologisk funn på eiendommen hans. Disse medlemmer har stor forståelse for at slike erfaringer gjør at mange grunneiere i fremtiden er fristet til å unnlate å melde fra om funn av gamle kulturminner.

Disse medlemmer er skeptiske til om staten i særlig grad evner å imøtekomme private eieres ønske om større medvirkning, all den tid man ser stadig nye konflikter innen vern av landområder.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Senterpartiet foreslår:

"Stortinget ber Regjeringen legge frem en sak om at staten må dekke utgiftene til utgraving av automatisk freda kulturminner."

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at det norske regelverket fram til 2004 hadde en ordning med fradragsrett for utgifter til vedlikehold av våningshus på gårdsbruk, og en valgfri ordning med regnskapsligning for eiere av boliger som er freda eller regulert til spesialområde med formål bevaring. Flertallet mener at de kulturhistoriske konsekvensene av dette bortfallet ikke er tilstrekkelig belyst. Det er derfor nødvendig å gjennomgå hvilke økonomiske konsekvensene disse endringene har for eierne av freda og verneverdige bolighus, og hvilken innvirkning bortfallet av fradragsrett har når det gjelder sikring av kulturarven. Samtidig må det vurderes om det er behov for å finne fram til nye ordninger med tilsvarende effekt.

Flertallet fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen om å gjennomgå hvilke konsekvenser bortfallet av fradragsretten for utgifter til vedlikehold av våningshus på gårdsbruk og den valgfrie ordningen med regnskapsligning for eiere av boliger som er freda eller er regulert til spesialområde med formål bevaring, har når det gjelder å ta vare på kulturarven. Samtidig må det vurderes om det er behov for å finne fram til nye ordninger med tilsvarende effekt."

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at meldingen vars-

ler at Miljøverndepartementet i slutten av kommende stortingsperiode vil evaluere effekten av de statlige finansieringsordningene, og vurdere om det er behov for eventuelle endringer.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Senterpartiet viser til at ordninger med redusert eller refundert merverdiavgift for utgifter til vedlikehold av freda bygninger eksisterer i Danmark, Storbritannia, Nederland og Frankrike. Dette kommer fram av en undersøkelse der Riksantikvaren i Norge har henvendt seg til tilsvarende offentlige instanser i andre europeiske land.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om å innføre generelt fritak fra å betale merverdiavgift av varer og tjenester som brukes i forbindelse med arbeider på fredede bygninger og anlegg i privat eie, eller kompensasjonsordninger med tilsvarende effekt."

Norsk kulturminnefond

Stortinget vedtok å etablere Norsk kulturminnefond i 2002, og fondet blei tilført en grunnkapital på 200 mill. kroner.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser til at tilbakemeldingene tyder på at Kulturminnefondet så langt har vært en suksess.

Komiteen viser til at Fondet skal utvikle nye og mer fleksible samarbeidsformer mellom offentlig og privat kapital enn det de tradisjonelle tilskuddsformene gir rom for. Det legges dessuten mer vekt på at prosjektene skal bidra til utvikling og verdiskaping. Kulturminnefondet utgjør dermed et viktig supplement til bevilgningene over statsbudsjettet.

Komiteen viser til at det i NOU 2002:1 Fortid former framtid blei anbefalt at Kulturminnefondet bør ha en årlig avkastning på 100 mill. kroner. Dagens avkastning er bare på 13 mill. kroner. Dette holder bare til en liten del av behovet. Den store søknadsmassen allerede ved oppstarten av fondet viser at det er stor etterspørsel etter disse midlene. Det vises til at Regjeringen i meldinga sier at den har som mål at grunnkapitalen i Kulturminnefondet gradvis skal økes.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser imidlertid til at det ikke sies noe om hvor mye det skal økes eller når det skal skje.

Flertallet mener det må lages en forpliktende opptrappingsplan for Kulturminnefondet. Flertallet fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen om å gjennomføre en opptrapping av fondskapitalen i Norsk kulturminnefond slik at fondskapitalen kommer opp i 1,4 mrd. kroner i løpet av kommende stortingsperiode."

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at meldingen varsler at Regjeringen har som mål at grunnkapitalen i fondet gradvis skal økes, og at denne økningen skal komme i tillegg til ordinære tilskuddsposter.

Komiteen støtter synspunktet om at staten skal ta et medansvar for kirker som er verna etter kulturminneloven. Komiteen mener at dette bør skje gjennom økte bevilgninger over statsbudsjettet og ikke gjennom delfinansiering fra Kulturminnefondet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, viser til kapittel 6.4 i meldingen Kulturminnefondet, hvor departementet ønsker å evaluere Kulturminnefondet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Senterpartiet mener det bør opprettes et satsingsprogram for verneverdige (listeførte) kirker gjennom Kulturminnefondet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti, viser til at kulturhistorisk verdifulle kirker i dag inngår i Kulturminnefondets virkeområde. Dette ble tatt inn i fondets vedtekter etter Stortingets vedtak i forbindelse med behandlingen av St.meld. nr. 14 (2000-2001) Børs og Katedral. Om økonomien i Den norske kyrkja.

Komiteens medlem fra Senterpartiet går inn for at det legges opp til et eget satsingsområde for kulturhistorisk verdifulle kirker innenfor Kulturminnefondet. Programmet må utformes slik at kommunal kapital kan regnes som egenfinansiering, og dermed utløse midler fra fondet. Fram til nå har det bare vært et begrensa antall kirker som har kunnet få støtte fra Kulturminnefondet fordi de har vært avhengige av gaver fra private kilder og dugnadsinnsats når det gjelder egenfinansiering i prosjekter. Det mener dette medlem må endres.

Dette medlem mener det bør utarbeides en plan som sikrer en målretta prioritering, slik at de mest utsatte kulturverdiene blir vedlikeholdt først. Det statlige bidraget gjennom Kulturminnefondet bør dekke de merkostnadene som er knytta til vedlikehold av antikvariske bygninger. Dette medlem mener videre at det må utarbeides en fordelingsnøkkel slik at den andelen som innvilges til kirkebygg, ikke overstiger 50 pst. av tilskuddsmidlene per år.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser til at det er stor mangel på personer med relevant håndverkskompetanse og erfaring fra praktisk kulturminnehåndverk og utøvere innen små spesialhåndverk. I hovedsak mener flertallet at utdanning av håndverkere bør ivaretas av utdanningsmyndighetene. Men det er en viktig oppgave for kulturminnefeltet å sørge for at det finnes jobber til spesialhåndverkere med smale fag.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet mener derfor det bør vurderes å åpne for at Kulturminnefondet kan bidra til å finansiere en form for stipendordning for spesialhåndverkere på kulturminnefeltet. Distrikter, bedrifter, organisasjoner eller andre med ansvar for kulturminner, og som har behov for spesialkompetanse, kan da søke støtte til å finansiere et slikt stipend.

Kirkene, kirkegårdene og kirkekunsten

Komiteen viser til at Norge har ca. 1 620 kirker. Av disse er 218 freda og 757 har status som verneverdige. Kirkene representerer ikke bare en kilde til kunnskap om vår kristne kulturarv, men også om håndverks-tradisjoner, byggeskikk, materialbruk og stilhistorie. Kirkene er i mange lokalsamfunn blant de viktigste kulturminnene. De fleste av dem er fortsatt i aktiv bruk.

Komiteen mener at det store etterslepet i vedlikehold av kirkene utgjør en svært stor utfordring som det haster med å finne løsninger for. Det vises til at for freda og verneverdige kirker er etterslepet beregna til noe over 3 mrd. kroner, for alle kirker er oppgraderings- og istandsettingsbehovet kostnadsberegna til 7-8 mrd. kroner. Selv de mest verdifulle og nasjonalt høyest prioriterte kirkene har et enormt etterslep når det gjelder vedlikehold.

Komiteen ser på det pågående stavkirkeprogrammet som et viktig bidrag for å ta vare på unike og internasjonalt viktige bygg.

Samtidig mener komiteen at staten gjennom sitt sektoransvar i tillegg må bidra mer økonomisk også til vedlikehold av andre kulturhistorisk verdifulle kirker, herunder steinkirker fra middelalderen.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti, viser til at problemstillingen i stor grad er fanget opp gjennom forslag i meldingen. Meldingen bygger på den ansvarsdelingen som følger av gjeldende kirkelovgivning, hvor kommunene har ansvar for bygningsvedlikehold av kirkene. Flertallet viser til at det i meldingen signaliseres økt statlig medansvar for kirker vernet etter kulturminneloven. Statens ansvar ligger i henhold til sektorprinsippet hos Kommunal- og regionaldepartementet og Kultur- og kirke departementet, og finansieringen bør skje gjennom ordninger som sektoren har ansvar for. Flertallet vil understreke at i formålsbestemmelsen i forskriften for den nye rentekompensasjonsordningen presiseres at fredete og vernede kirker skal ha høy prioritet:

"Rentekompensasjon skal stimulere til sikring og bevaring av kirkene, kirkenes utsmykning og inventar. Fredede eller verneverdige kirker skal ha høy prioritet". (Forskrift av 25. april 2005, fastsatt av Kommunal- og regionaldepartementet)

Komiteen regner med at rentekompensasjonsordningen som er innført på statsbudsjettet for 2005 kan gi

et visst bidrag til å stimulere kommuner og andre kirkeiere til å sette kirker i stand.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Senterpartiet mener imidlertid at dette langt fra er noe tilstrekkelig virkemiddel for å sikre vedlikeholdsnivået på freda og verneverdige kirker. Det er behov for å gjøre et skille mellom hva som er vanlig vedlikehold av kirkene og hva som er antikvarisk vedlikehold. Disse medlemmer mener at alle freda kirker må ivaretas med støttemidler gjennom Riksantikvaren. De årlige budsjettbevilgningene må være store nok til å ivareta dette behovet.

Disse medlemmer viser til at når det gjelder de verneverdige (listeførte) kirkene, mener disse medlemmer at vedlikeholdet av disse bør støttes med midler fra Kulturminnefondet. Det bør opprettes et eget satsingsprogram for verneverdige kirker, der kirkeierne og fondet går sammen om å dekke oppgraderings- og vedlikeholdskostnadene.

Komiteen fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen i henhold til sektorprinsippet om å utarbeide en strategi for hvordan alle freda og verneverdige kirker, herunder steinkirker fra middelalderen kan sikres et forsvarlig vedlikeholdsnivå."

Komiteens medlem fra Senterpartiet mener imidlertid at strategien ikke kun skal utarbeides i henhold til sektorprinsippet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Senterpartiet fremmer følgende forslag:

"Det forutsettes at det legges opp til et samarbeid der Riksantikvaren, Kulturminnefondet og kirkeierne deltar i finansieringen av et forsvarlig vedlikeholdsnivå for alle freda og verneverdige kirker."

Komiteen viser til at kirkens kulturhistorie er en viktig del av norsk kunst- og kulturhistorie.

Komiteen vil i denne sammenheng påpeke betydningen av at det også tas vare på den innvendige utsmykningen av kirkebygg. Komiteen vil særlig vise til betydningen av å ta vare på kalkmalerier på veggene i middelalder-kirkebygg som til dels utsettes for nedbryting på grunn av fukt og andre årsaker, og ber om at det utarbeides en akutt handlingsplan for veggkunst i kirkene som er i ferd med å gå tapt.

Komiteen viser til de særskilte kravene som stilles til vedlikehold av kirkebygg og mener at det er ekstra viktig med utvikling av sentrale fagmiljøer, kompetansetiltak og ulike støtteverktøy.

Komiteen viser til at kommunene er eiere av mange viktige kulturminner.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet vil understreke nødvendigheten av at bevilg-

ningene til Norsk institutt for kulturminnevern blir styrka, slik at de blant annet kan fullføre forsknings- og bokprosjektet "Norges kirker".

Disse medlemmer mener videre den dårlige kommuneøkonomien gjør at kommunene ikke i tilstrekkelig grad får prioritere kulturminnevern. Denne utfordringen er ikke i tilstrekkelig grad drøfta i meldinga.

Disse medlemmer viser til at en stor del av kirkene er i kommunenes eie og at den dårlige kommuneøkonomien også medfører et dårlig vern av kirkene. På denne bakgrunn mener disse medlemmer at Opplysningsvesenets Fond i større grad må brukes til vedlikehold av kirker. Disse medlemmer viser til flertallets merknader i Innst. S. nr. 187 (2000-2001) fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om Børs og katedral. Om økonomien i Den norske kyrkja:

"Flertallet (Ap, SV og Sp) mener Opplysningsvesenets fond bør kunne ta finansieringsansvar ut over en videreføring av bevilgningen til felleskirkelige tiltak. Flertallet mener at deler av avkastningen fra OVF kan nyttes til vedlikehold og istandsetting av eldre kirker og antikvarisk kirkeinventar, og det tilhørende dokumentasjonsprogrammet « Noregs kyrkjer ». Flertallet vil understreke at kommunene i samarbeid med de kirkelige fellesrådene fortsatt skal ha ansvaret for kirkebyggene, men det skal kunne søkes OVF om støtte til ekstraordinært vedlikehold og restaurering av eldre og verneverdige kirker og kirkeinventar. Flertallet går ut ifra at departementet utarbeider felles kriterier og søkerveiledning."

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti, viser til at utfordringer knyttet til eiendomsforvaltningen i kommunal sektor er utredet i NOU 2004:22 Velholdte bygninger gir mer til alle. Om eiendomsforvaltning i kommunal sektor. Utvalgets forslag vil kunne ha positive virkninger på kommunenes forvaltning av de kulturhistoriske eiendommene.

Flertallet har merket seg Riksantikvarens program for å få satt i stand stavkirkene i løpet av en tiårsperiode og støtter dette.

Flertallet viser til at selv om kommunene har ansvar for vedlikehold og drift av kirker, er det kirkelige myndigheters ansvar at kirkene, kirkegårdene og kirkekunsten forvaltes i overensstemmelse med de regler som gjelder for kulturminnevern. Det er derfor etter flertallets oppfatning viktig at kirkemyndighetene er seg sitt sektoransvar på dette området bevisst, for å sikre godt vedlikehold og istandsetting av verneverdige og fredede kirker.

Sikring av verdensarvområdene

Komiteen viser til at Norge har tatt på seg et særlig internasjonalt ansvar for å ta vare på de norske verdensarvstedene. Fem områder/objekter står på UNESCOs liste over verdens natur- og kulturarv, et sjettede område er under vurdering.

Komiteen viser til at Bryggen i Bergen, Urnes stavkirke, Røros bergstad og bergkunsten i Alta står oppført på lista over Riksantikvarens behovsanalyse

for økte bevilgninger. Komiteen viser til at også Vega fikk verdensarvstatus i juli 2004. Arbeid med forvaltningsplan, skjøtsel av landskap og vedlikehold av bygninger på Vega vil derfor også kreve en økt økonomisk innsats.

Komiteen støtter Regjeringens målsetting om at de norske verdensarvstedene skal stå fram som eksempler på "beste praksis" for kulturminneforvaltning, og vil samtidig understreke at dette er ei ambisiøs målsetting som det vil kreve betydelig innsats for å følge opp.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti viser til Regjeringens forslag om å øke de årlige rammene med ca. 30 mill. kroner utover dagens nivå for å sikre istandsettingen av våre verdensarvområder, og at alle områdene vil få økte bevilgninger til istandsetting og vedlikehold.

Komiteen vil understreke betydningen av at UNESCOs Globale Strategi for en mer representativ og bedre balansert verdensarvliste tillegges stor vekt i Norges internasjonale oppfølging av verdensarvkonvensjonen. Bistand til de fattigste deler av verden gjennom multilaterale organisasjoner som UNESCO, er et viktig verktøy i arbeidet. Det nyoprettede internasjonale senteret Nordic World Heritage Foundation, som er et UNESCO-senter for oppfølgingen av den Globale Strategi, er opprettet av Norge. Senteret har et nordisk perspektiv, og det finansieres av Miljøverndepartementet. De har avtale med UNESCO om å fungere som et regionalt senter.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener man i arbeidet med å fremme områder til UNESCOs liste for verdensarven, må jobbe for å få en fornuftig og miljøvennlig bruk av naturens rikdommer. Disse medlemmer viser blant annet til konflikter rundt bergverksdrift i Nærøyfjorden i Sogn og Geirangerfjorden, og Steinuttak fra Seljestokken.

Fartøyvern og kystkultur

Komiteen vil understreke at arbeidet med å sikre og sette i stand et representativt utvalg av kulturminner langs kysten må være en prioritert oppgave. Til tross for den betydningen kysten har i samfunnsutviklingen, har kystkulturen vært lavt prioritert innenfor kulturminneforvaltningen.

Komiteen viser til at fartøyvernet har vært drevet fram gjennom et omfattende frivillig arbeid, og at den frivillige innsatsen fortsatt er grunnlaget for et bredt fartøyvern. Samtidig er det et problem at fartøy forfaller raskere enn andre kulturminner dersom det ikke er kontinuitet i istandsettings- og vedlikeholdsarbeidene.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, understreker derfor behovet for at tilskuddsmidlene økes og kommer på et stabilt og forutsigbart nivå.

Flertallet mener det er nødvendig å utarbeide en nasjonal verneplan for fartøy der det går fram hvordan en kan ta vare på et representativt utvalg fartøy.

Når det gjelder ambisjonsnivået innenfor fartøyvernet, viser komiteen til svar fra miljøvernministeren på spørsmål nr. 6 fra komiteen datert 9. mai 2005. I svaret forsikrer statsråden at meldingens forslag til tiltak mv. bygger på Riksantikvarens tilstandsvurdering og behovsanalyse, og at meldingen ikke varsler noen senkning av ambisjonsnivået innenfor fartøyvernet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, viser til at Riksantikvarens fartøyvernplan er et faglig grunnlagsdokument utarbeidet i samarbeid med blant annet fartøyvernforeningen, for å kunne foreta nødvendige vurderinger og prioriteringer av tiltak på feltet. Flertallet vil videre påpeke at det skal sikres et representativt utvalg gjennom fredning. På samme måte som for andre kategorier kulturminner, vil det alltid være nødvendig å finne frem til et utvalg særlig prioriterte objekter og å frede bare en mindre andel av det som totalt sett vurderes som verneverdig.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet mener fartøyvern vektlegges i for liten grad, spesielt med tanke på at Norge har vært og fortsatt er en sjøfartsnasjon. Disse medlemmer mener det er viktig å sikre et representativt utvalg av fartøy, og vil støtte at det må utarbeides en nasjonal verneplan for fartøy, inkludert et register, der det går fram hvordan en kan ta vare på et representativt utvalg fartøy.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Arbeiderpartiet, viser til at eiere av verneverdige kulturminner oppfatter skatte- og avgiftsfritak som et mer forutsigbart virkemiddel, og at det vil omfatte flere kulturminner enn tilskudd fra staten gjør.

Komiteen understreker viktigheten av at eksisterende ordninger, slik som gebyrfritak for verneverdige fartøy som blei gjeninnført i 2004, blir opprettholdt.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Senterpartiet mener at det må vurderes å utvide virkeområdet for merverdiavgiftsloven § 17, slik at freda og verneverdige fartøy blir omfatta av fritaket fra å betale merverdiavgift som allerede eksisterer for mange typer fartøy.

Komiteen mener det er av stor verdi å opprettholde en brei håndverkskompetanse for å ta vare på verneverdige båter over hele landet.

Komiteen mener at i tillegg til den viktige innsatsen som blir gjort ved fartøyvernentrene er det nødvendig at også andre verft kan ta på seg denne typen oppgaver.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, viser til at det for stålskip varsles at det kan være aktuelt å vurdere alternativer til tradisjonelt vern, for eksempel gjennom dokumentasjon. Flertallet

vil understreke at dette er en problemstilling som også er aktuell i forhold til andre kulturminnekategorier, for eksempel tekniske og industrielle kulturminner.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser blant annet til at det ligger en stor utfordring i å ta vare på flere stålskip.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, peker på at vern av fartøy er en viktig del av arbeidet med å ta vare på vår særegne maritime kulturhistorie og kystkultur, og viser til næringskomiteens behandling av statsbudsjettet for 2005, Budsjett-innst. S. nr. 8 (2004-2005). Et flertall bestående av Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til at:

"flertallet i Stortinget flere ganger har vist til at det ligger et sysselsettingspotensial i å igangsette restaureringsprosjekter for gamle stålbåter, senest i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett våren 2004, Innst. S. nr. 250 (2003-2004)."

Flertallet mener med tanke på økt sysselsetting at det er viktig å prioritere vern av flere stålskip.

Komiteen viser til omtale av ti prioriterte tekniske og industrielle kulturminner. Meldingen peker på strategier og utfordringer knyttet til disse kulturminnene utover de ti prioriterte.

Komiteen viser til at reperbaner ikke er spesifikt omtalt i meldingen. Dette gjelder bl.a. Nordens lengste reperbane som ligger i Bergen, og er over 340 meter. Komiteen mener denne reperbanen er unik og vil be departementet utarbeide en oversikt over nødvendige utgifter til rehabilitering av dette viktige kulturminnet.

Kulturlandskap

Komiteen viser til at kulturlandskapet er en viktig del av kulturarven. Det forteller viktige ting om den historiske utviklinga og gir steder egen identitet. Landskapet setter også historiske minnesmerker, slik som gravhauger, bygninger og annet, inn i en sammenheng. Norge har gjennom Europarådets landskapskonvensjon forpliktet seg til å øke oppmerksomheten mot landskapsverdier i arealplanlegginga og fremme vern og forvaltning av landskap.

Komiteen viser til at reiselivsnæringa i stadig sterkere grad framhever den verdien et velstelt kulturlandskap har for turisttrafikken. Kombinasjonen av vill natur og levende kulturlandskap er viktige verdier for å trekke turister til Norge. Komiteen ser med bekymring på at landskapet er i ferd med å gro igjen i mange viktige turistområder, at utsikten forsvinner og områdene mister kvaliteter. Komiteen mener det er behov for å finne nye virkemidler for å hindre gjengroing av verdifulle kulturlandskap, for eksempel mer samarbeid mellom landbruket og reiselivsnæringa.

Komiteen viser til at det er store utfordringer knytta til å ta vare på landbrukets kulturlandskap i ei tid da det foregår store og raske strukturendringer i landbruket. Både lokalsamfunnene, reiselivsnæringa og friluftslivet taper på ei utvikling der landskapet er i dramatisk endring og gror igjen. Komiteen vil også peke på den viktige betydningen et åpent landskap med grasslått og beitebruk har for det biologiske mangfoldet. Undersøkelser viser at rundt 30 pst. av rødlisteartene finnes i kulturlandskapet.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, understreker viktigheten av at Landbruks- og matdepartementet viderefører den særskilte satsingen på kulturlandskap.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til at skjøtsel av kulturlandskapet samtidig avhenger av den generelle landbrukspolitikken. Viktige deler av beitebruken hviler på at det er mange og ikke for store driftsenheter. Stølsdrifta har for eksempel vist en sterk nedgang de seinere åra fordi det i hovedsak har vært små buskaper som har brukt stølene, og mange av disse buskapene har blitt borte.

Disse medlemmer mener at også andre departement, slik som Miljøverndepartementet og Næringsdepartementet, bør ha egne satsinger knytta til kulturlandskap.

Forvaltning av statens egne kulturhistoriske eiendommer

Komiteen viser til at staten eier et stort antall eiendommer med kulturhistorisk verdi. For mange av disse eiendommene er det et stort etterslep i vedlikeholdet. Det er også slik at etterslepet varierer fra sektor til sektor i den statlige eiendomsmassen. Det er derfor en stor oppgave bare å kartlegge den verneverdige statlige eiendomsmassen og få en oversikt over vedlikeholds- og skjøtelsbehovene. Komiteen har grunn til å tro at det er behov for en betydelig heving av innsatsen med istandsetting og vedlikehold, før en kan si at staten går foran og setter standard når det gjelder å forvalte kulturhistoriske eiendommer.

Komiteen viser til uttalelser fra arbeids- og administrasjonsminister Victor D. Norman i interpellasjonsdebatt i Stortinget 23. oktober 2003, der han sier:

"Det vil kreve ekstra ressurser å rette opp skader etter mange års sviktende vedlikehold. Men det må også finnes tilfredsstillende løsninger for å finansiere løpende forvaltning, drift og vedlikehold over tid. Mange av de kulturhistoriske eiendommene er ikke bare attraktive ut fra et kulturhistorisk perspektiv, de er også attraktive som eiendommer selv om de ikke er tegnet og utformet av arkitekter i vårt århundre. Fordi de er attraktive som eiendommer, kan de også antas å være selvfinansierende. Samtidig er det sikkert at flere viktige eiendommer med høy nasjonal verneverdi ikke har et tilstrekkelig inntektspotensial."

Komiteen vil understreke behovet for en helhetlig politikk for å ta vare på statens kulturhistoriske eien-

dommer. Samtidig vil en større satsing på vedlikehold av kulturhistoriske eiendommer være med på å styrke grunnlaget for tjenester og produkter innenfor tradisjonelle byggeteknikker og håndverkstjenester. Dette kan bidra til en generell kompetanseheving og bevisstgjøring innenfor bygnings- og håndverksfagene, og bedre markedsmulighetene for dem som satser innenfor dette fagområdet.

Nasjonal og regional kulturminneforvaltning

Komiteen viser til at det har gått 18 år siden forrige stortingsmelding om kulturminnepolitikken blei lagt fram. St.meld. nr. 39 (1986-1987) la grunnlaget for desentralisert kulturminneforvaltning på regionalt nivå i fylkeskommunen fra 1990. I 1994 blei det etablert en egen samisk kulturminneforvaltning.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser til at fylkeskommunene har etablert fagmiljøer på kulturminnefeltet, og at denne organiseringa har gitt en god samordning med fylkeskommunenes rolle etter plan- og bygningsloven. Hensynet til kulturminnene kan naturlig integreres i kommune- og fylkesplanlegginga. Flertallet mener derfor at det kan være tjenlig å styrke den regionale kulturminneforvaltningen og overføre ytterligere myndighet og oppgaver fra Riksantikvaren og til det regionale nivå.

Flertallet viser til at det i meldingen understrekes at Miljøverndepartementet løpende vurderer hvordan Riksantikvarens oppgaveportefølje kan optimaliseres. Målet er å begrense enkeltsaksbehandlingen til saker der direktoratet er laveste effektive nivå eller overordnet myndighet. Flertallet viser til at det kan være aktuelt å overføre myndighet og oppgaver til fylkeskommunen og Sametinget eller kommunene, og at dette vil bli vurdert i løpet av neste stortingsperiode i sammenheng med oppfølging av St.meld. nr. 19 (2001-2002) Nye oppgaver for lokaldemokratiet - regionalt og lokalt nivå.

Flertallet har merket seg at meldingen legger opp til en rekke nye arbeidsoppgaver for Riksantikvaren, og finner det tilfredsstillende at departementet vil vurdere å styrke kapasiteten hos Riksantikvaren i forbindelse med gjennomføringen av de nye oppgavene.

Flertallet peker på at det ved eventuell overføring av myndighet og oppgaver fra staten til kommunene og fylkeskommunene, er en forutsetning at det følger med økonomiske midler.

Flertallet vil understreke betydningen av at for at alle lokalsamfunn skal være bevisst på sine kulturminner og for at kommunene skal ta tilstrekkelig hensyn til kulturminner, kulturmiljø og kulturlandskap i arealplanlegging og utviklingsvirksomhet, kan alle kommuner utarbeide kommunedelplaner for kulturminner. Det er også nødvendig å øke bevisstheten rundt mulighetene til å bruke plan- og bygningsloven til å ta vare på verdifulle kulturminner og kulturlandskap.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmene fra Arbeiderpartiet, viser til brev fra Arkeologisk Museum

i Stavanger datert 25. mai 2005 til energi- og miljøkomiteens medlemmer, hvor det påpekes at saksbehandlingen av søknader om dispensasjon fra kulturminneloven § 8 er tungvint organisert for Stavangers vedkommende, siden verken Riksantikvaren eller Norsk Institutt for kulturminneforskning (NIKU) er representert med distriktskontor her. Bygrunnen i Stavanger sentrum er automatisk fredet i medhold av kulturminneloven pga. kulturlag fra middelalderen. Tiltakshavere i Stavanger opplever kulturminnevernet som unødig byråkratisk med en saksbehandling som kan skape problemer for fremdriften i gjennomføringen av tiltak der det reelt sett er liten eller ingen konflikt med verneinteresser.

Dette flertallet anmoder om at det blir foretatt en vurdering av om det vil være hensiktsmessig at ansvaret for saksbehandling frem til dispensasjonsavgjørelse for middelalderbyen Stavanger legges til instanser i Rogaland/Stavanger.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener at plan- og bygningsloven ikke skal brukes som et skalkeskjul for å pålegge private kostnader i et kulturminneperspektiv. Disse medlemmer vil også minne om den tverrpolitiske motstanden mot fylkesmannens innsigelsesrett på grasrota, og viser til Dokument nr. 8:90 (2003-2004) fremmet av representanter fra Fremskrittspartiet, med håp om at lokaldemokratiet i størst mulig grad selv kan vektlegge hva de opplever som viktige kulturminner lokalt.

Disse medlemmer mener det er viktig å lytte til og respektere lokaldemokratiet, også i saker hvor rikspolitikere og nasjonale organisasjoner har egne agendaer. Disse medlemmer er derfor positive til en kulturminnepolitikk hvor lokalsamfunnene har reell lokal medvirkning når nasjonale vedtak påvirker dem lokalt. Disse medlemmer mener det er av vesentlig betydning at nasjonale pålegg sikres tilstrekkelig finansiering, og at lokal kunnskap og prioriteringer har innflytelse på kulturminneforvaltningen.

Disse medlemmer er meget skeptiske til konsekvensene av de mange gode ønsker om å delegere stadig flere byråkratiske oppgaver til fylkeskommunen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at det for ofte oppstår konflikt mellom lokalsamfunn og overordnede myndigheter. Et eksempel er konflikten rundt fire vernede gravhauger på Fossanmoen i Forsand kommune. Lokale myndigheter har prioritert kulturminnearbeidet høyt, blant annet gjennom 5 mill. kroner i investeringer på gjenreising og drift av en fortidslandsby. Samtidig ønsker de å sikre arbeidsplasser innen sandindustrien, men blir stanset av vernemyndighetene pga. fire gravhauger. Disse medlemmer mener Forsand kommune har utvist godt skjønn i sine prioriteringer, og mener kommunen må få medhold i sine videre arealplaner, for på den måten å sikre lokal næringsutvikling og sysselsetting, samt finansiering av det lokale kulturminnearbeidet.

Kulturminner i regulerte vassdrag

Komiteen viser til at mange vassdragsreguleringer har blitt gjennomført uten at de kulturhistoriske verdiene langs vassdragene har blitt kartlagt. Først i 1960 blei kulturvernmyndighetene trukket inn i arbeidet med å kartlegge og sikre kulturminner i forbindelse med kraftutbygging. Vann og bølgeerosjon, isskuring, utvasking osv. påfører kulturminnene skader og forandrer miljøet. Likevel finnes det fortsatt bevart arkeologisk materiale i reguleringssonene. Sporene vil imidlertid gå tapt etter hvert som årene går med fortsatt regulering av vannstanden opp og ned.

Komiteen viser til faglige uttalelser om at mange av kulturminnene kan gå tapt dersom det ikke gjøres tiltak. Sammen med de arkeologiske sporene kan viktig kildemateriale for å forstå Norges eldste bosetningshistorie kunne gå tapt.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet mener det ligger til rette for å få gjennomført arkeologiske undersøkelser langs disse vassdragene i forbindelse med at konsesjonene blir fornyet eller revurdert. Det vises til at det har blitt stilt krav om arkeologiske undersøkelser ved fornying av konsesjonene for Tyin og for Numedalsvassdraget, men at prosessene har stoppet opp på grunn av uklare rammer. Når det gjelder revisjonssaker, ligger de første til behandling i Olje- og energidepartementet.

Disse medlemmer mener det vil være riktig å få en grundigere politisk debatt om hvilke krav som kan stilles til konsesjonærene om kulturminneundersøkelser i forbindelse med fornyelse og revisjon av vassdragskonsesjoner. Det har blitt en langt sterkere bevissthet om hvilke verdier som finnes langs vassdragene i seinere år, og det haster med å undersøke kulturminnene før de går tapt.

Bergkunst

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, vil peke på at det nasjonalt er tre særlig viktige områder for bergkunst. Det gjelder områdene i Østfold, i Alta og i Nord-Trøndelag. Mens Alta og Østfold representerer en nordlig og sørlig tradisjon, samles både de nordlige og sørlige tradisjonene i helleristningsfunnene i Stjørdal. Det er viktig at man ser disse tre områdene i sammenheng og at det velges en felles utviklingsstrategi for alle områdene.

Flertallet understreker derfor behovet for at man i forbindelse med vurderingen av kompetansesenter for bergkunst i Alta, også gjennomgår de to andre områdene av nasjonal betydning innen bergkunst. Innenfor et nasjonalt og nordisk nettverk vil planene for videre arbeid med helleristninger og bergkunst i Østfold, Nord-Trøndelag og Alta i stor grad komplettere hverandre. Flertallet ber om at en ser disse tre områdene i helhet.

Flertallet viser til at den mest kjente forekomsten av bergkunst i Norge er i Alta og er oppført på UNESCOs verdensarvliste. Andre viktige forekomster finnes blant annet i Østfold og Nord-Trøndelag.

Flertallet er enig i at bergkunstprosjektet "Sikring av bergkunst" som dokumenterer tilstanden til ca. 350 bergkunstfelt, følges opp.

Kulturminner som grunnlag for verdiskaping og næringsvirksomhet

Komiteen viser til at mulighetene for å ta vare på et bredt spekter av kulturminner øker dersom disse er i aktiv bruk og fyller en funksjon. Kulturminner kan samtidig gi viktige bidrag til å berike lokalsamfunn og ulike former for næringslivssatsing. Verneverdige miljøer representerer verdier og kvaliteter en ikke finner andre steder.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, stiller seg derfor positive til å etablere et verdiskapingsprogram på kulturminneområdet. Kulturminnefondet bør få en viktig oppgave med å støtte opp om ei slik satsing.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet mener at verdiskapingsprogrammet bør samordnes med lignende verdiskapingsprogram innen landbruk og reiseliv.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, vil understreke betydningen av at Miljøverndepartementet i samarbeid med berørte departement ser nærmere på hvordan ulike statlige virkemidler kan sees i sammenheng for å bidra til verdiskaping gjennom en mer aktiv bruk av kulturminner og kulturmiljø.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet tror man øker sjansen for å ta vare på et bredt spekter av kulturminner dersom disse er i aktiv bruk og fyller en funksjon. Kulturminner kan samtidig gi viktige bidrag til å berike lokalsamfunn og ulike former for næringslivssatsing, men disse medlemmer vil advare mot å tro at dette vil gjelde alle kulturminner over hele landet. En viss edruelighet må inntas når man vurderer de økonomiske perspektiver.

Disse medlemmer mener Regjeringen har for stor tro på det reelle verdiskapingspotensialet i deres omfattende kulturminneprogram. Det er begrenset med innbyggere i landet, og det er lite trolig at all kulturminnearbeidet som omtales eller ønskes vil bli regningsvarende verdiskapingsmessig.

Det er økende bevissthet i hele den vestlige verden om at kulturminner spiller en viktig rolle for å dyrke fram et steds særpreg. Komiteen viser til at lokalsamfunn og regioner som klarer å ta vare på kulturminnene og utnytte de mulighetene som ligger i kulturarv og historie, forbedrer sine muligheter for å skape arbeidsplasser og få en positiv økonomisk utvikling. Kulturminner er blant annet en svært viktig bidragsyter for å skape inntekter fra turisme. Bare en mindre del av inntektene legges igjen ved selve kulturminnet, mens det blir store ringvirkninger innen overnattingstilbud,

varehandel mv. i området. Det vises til eksemplene som er gjengitt på s. 46 i meldinga, og der det er referert til beregninger som viser at for hver krone som blir investert i å drive og vedlikeholde kulturminner, får samfunnet det tidobbelte tilbake.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet registrerer Regjeringens påstand om at investeringer i kulturminner, gir opptil 1 000 pst. avkastning rent samfunnsøkonomisk. Disse medlemmer ser det som en naturlig konsekvens av denne påstanden at Regjeringen gjør nødvendige tiltak for i stadig økende grad å vri petroleumsfondets investeringer fra kjedelige aksjeinvesteringer med låber avkastning til fremtidsrettede og gullkantende kulturminnesatsinger.

Kunnskap og kunnskapsoverføring

Komiteen viser til at kunnskap om kulturminner og kulturmiljøer er grunnleggende både for en god forvaltning og for å kunne formidle historien og gi folk opplevelser. Komiteen støtter derfor Regjeringens vektlegging av å øke forskningsinnsatsen, styrke formidlingen av kulturarven i grunnskolen, utvide utdanningsmulighetene innenfor de tradisjonelle håndverksfagene og utvide registrerings- og overvåkings-systemene.

I forbindelse med de store endringene som har skjedd i den yrkesfaglige opplæringa i seinere år, har flere tradisjonelle håndverksfag stått i fare for å forsvinne fra utdanningstilbudet. Komiteen viser til at det er et stort behov for håndverkere som behersker tidligere tiders håndverksteknikker i forbindelse med restaureringsarbeider. Det må derfor så snart som mulig finnes fram til ordninger som ivaretar denne typen kunnskap, gjerne som spesialiseringer innenfor eksisterende fag eller som påbygning til disse eller tilbud innen voksenopplæring. Også på høgskole- og universitetsnivå er det behov for større vektlegging av rehabilitering og bygningsvern innenfor bygningsrelaterte studier.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet vil peke på det viktige arbeidet som gjøres innen frivillig sektor for å øke kompetansen på kulturminneområdet. Mye av dette arbeidet skjer innenfor studieforbundene. Voksenopplæring i frivillig sektor er et viktig instrument i arbeidet med kulturminnevern. Disse medlemmer ber Regjeringen øke satsingen på studieforbundenes opplæringsvirksomhet knyttet til arbeidet med kulturminnevern.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, viser til at stiftelsen Norsk Kulturarv gjør et viktig arbeid med stor og verdifull innsats. Flertallet anmoder Regjeringen om å vurdere den økonomiske situasjonen for stiftelsen.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosi-

alistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til flertallsmerknad fra Budsjett-innst. S. nr. 9 (2004-2005):

"Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at Norsk kulturarv er en landsdekkende organisasjon som arbeider med å ivareta interessene og bistå eierne av freda og verneverdige eiendommer. Stiftelsen arbeider for å fremme et allment engasjement for kulturarven gjennom utdannings- og kursvirksomhet, publikasjoner, innsamlinger og aksjoner. Flertallet ber Regjeringen vurdere om organisasjonen bør få støtte over statsbudsjettet."

FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Fremskrittspartiet og Senterpartiet:

Forslag 1

Stortinget ber Regjeringen legge frem en sak om at staten må dekke utgiftene til utgraving av automatisk freda kulturminner.

Forslag 2

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om å innføre generelt fritak fra å betale merverdiavgift av varer og tjenester som brukes i forbindelse med arbeider på fredede bygninger og anlegg i privat eie, eller kompensasjonsordninger med tilsvarende effekt.

Forslag 3

Det forutsettes at det legges opp til et samarbeid der Riksantikvaren, Kulturminnefondet og kirkeeierne deltar i finansieringen av et forsvarlig vedlikeholds nivå for alle freda og verneverdige kirker.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til meldingen og rår Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

I

Stortinget ber Regjeringen utrede behovet for å innføre nye erstatningsregler i kulturminneloven, herunder at det sees på likheter og forskjeller mellom fredning, vern og regulering etter hhv. kulturminneloven, naturvernloven og plan- og bygningsloven.

Behovet for nye erstatningsregler skal sees i sammenheng med Regjeringens oppfølging av NOU 2004:28 Lov om bevaring av natur, landskap og biologisk mangfold (naturmangfoldloven).

II

Stortinget ber Regjeringen om å gjennomgå hvilke konsekvenser bortfallet av fradragsretten for utgifter til vedlikehold av våningshus på gårdsbruk og den valgfrie ordningen med regnskapsligning for eiere av boliger som er freda eller er regulert til spesialområde med formål bevaring, har når det gjelder å ta vare på kulturarven. Samtidig må det vurderes om det er behov for å finne fram til nye ordninger med tilsvarende effekt.

III

Stortinget ber Regjeringen om å gjennomføre en opptrapping av fondskapitalen i Norsk kulturminnefond slik at fondskapitalen kommer opp i 1,4 mrd. kroner i løpet av kommende stortingsperiode.

IV

Stortinget ber Regjeringen i henhold til sektorprinsippet om å utarbeide en strategi for hvordan alle frede

og verneverdige kirker, herunder steinkirker fra middelalderen kan sikres et forsvarlig vedlikeholdsnivå.

V

St.meld. nr. 16 (2004-2005) Leve med kulturminner - vedlegges protokollen.

Oslo, i energi- og miljøkomiteen, den 2. juni 2005

Bror Yngve Rahm
leder

Inger S. Enger
ordfører

